

סיכום הכנס

הכנס הרביעי למחקר איכותני התאפיין בריבוי המשתתפים, בגיוון הגדול של הדיסציפלינות שהיו מיוצגות בו ובשיפור משמעותי ברמת הדיון בסוגיות מתודולוגיות. השתתפו בשני ימי הכנס יותר מ-450 משתתפים, מתוכם כ-210 הציגו את עבודתם בהרצאות ועוד כ-25 הציגו פוסטרים. ליוותה את הכנס תצוגה של ספרים בנושא המחקר האיכותני, ביניהם ספרים רבים שיצאו בעברית לאחרונה, ומעידים על הפוריות הרבה של חוקרות וחוקרים ישראלים בשיטות איכותניות. אין ספק כי מגוון ספרים זה יעודד את החוקרים הצעירים ויאפשר הוראה תקינה של נושאים אלה בעתיד. בנוסף חולקה בתיקי הכנס חוברת מיוחדת העוסקת בנושאים של אתיקה ושל תבחיני איכות, שיצאה על ידי העמותה לחקר האדם הרב-מימדי והמרכז הישראלי למחקר איכותני.

התקיימו שלושה מושבי מליאה. מושב המליאה הראשון שפתח את הכנס הוקדש להרצאתם של פרופ' קרולין אליס ופרופ' ארתור בוכנר (Florida University of South). מסיבות אישיות של הרגע האחרון נבצר מהם לבוא לישראל והרצאתם ניתנה כסרט וידיאו. כדי לשמר את רוח הדיאלוג שקיוונו ליצור בכנס, הם הגיבו בהרצאתם לשאלות שקבלו מאיתנו, ודברו על ההיסטוריה שלהם כחוקרים איכותניים. אליס תיארה את המעבר שלה מכתובה סוציולוגית לכתיבה אוטו-אתנוגרפית, ותיארה כתיבה זו כסוג של סיפור סיפורים, שהם משמעותיים עבור הכותבת וכן עבור אנשים אחרים. בוכנר דיבר על מקומה של האוטו-אתנוגרפיה כמחקר שפועל ליצירת מרחב מוסרי ופוליטי המביא קולות מושתקים המצויים בשוליים החברתיים. השאיפה של אוטו-אתנוגרפיה, כפי שהוא הציג אותה, היא לא רק לספר "מה קורה", אלא לעורר דיון בשאלות – איזה עולם אנו רוצים לעצב? ואיך המחקר שלנו משתלב הסדר יום לשינוי חברתי?

שולחן הנשיאות

ד"ר מיכל קרומר-נבו

מושב המליאה של בוקר היום השני הוקדש לנושא של שיטות לניתוח נתונים והוא היה מחווה לפרסום הספר **ניתוח נתונים במחקר איכותני**, בעריכת לאה קסן ומיכל קרומר-נבו (הוצאת אוניברסיטת בן-גוריון). ד"ר מיכל קרומר-נבו הציגה מודל בן שבעה שלבים לניתוח נתונים, שיכול להיות ישים לסוגי ניתוח רבים. השלבים כוללים: קריאה הוליסטית של הנתונים, ארגון הנתונים וצמצומם, "שבירת" הנתונים ליחידות קטנות, הבניה מחדש של הנתונים ו/או המשגה תיאורטית, קריאה הוליסטית חוזרת, אימות הניתוח וכתיבה. פרופ' עמיה ליבליך הציגה מודל לניתוח נרטיבי המבוסס על שני צירים: ניתוח תוכן/צורה, ניתוח הוליסטי/קטגוריאל. ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל הציגה מנגנוני בחירה בתהליך כינון הזהות הנרטיבית, כמו הכללה, חידוד, ייחוס משמעות "הולמת", השמטה והשתקה והשטחה. ד"ר ענת קליין הציגה קווים מנחים לניתוח שיח ביקורתי של טקסט עיתונאי, הכוללים ניתוח הכותרות העיתונאיות, ניתוח השתיקות בטקסט, ניתוח לשוני-רטורי, ניתוח מרכיב הזמן וניתוח בולטות הסיפורים. פרופ' לאה קסן הציגה שיטה לניתוח כותרות שנותנים מרואיינים לסיפור החיים שלהם הכוללת ניתוח הכותרת כטקסט שלם, ניתוח תימטי, ניתוח מבני, השוואת הכותרת לסיפור החיים ועד הגדרת "צופן העל" של מספר סיפורי חיים המתייחסים לאותה תופעה.

פרופ' עמיה ליבליך

ד"ר גבי ספקטור-מרזל

ד"ר מיה לביא-אג'אי

מושב המליאה השלישי היה מושב סיכום של הכנס כולו. פרופ' עמיה ליבליך, ד"ר מיה לביא-אג'אי, פרופ' עינת פלד, ד"ר נעמה לויצקי, ד"ר חיים נוי וכלנית צאלח חלקו עם הקהל הרב שנותר באולם למרות השעה המאוחרת את רשמיהם מן המושבים בהם צפו והשתתפו. נעמה לויצקי וחיים נוי תיארו את הרגשת הקהילה שחשו בכנס, תחושה של שפה משותפת, של "בית". כל הדוברים הציעו כיוונים עתידיים לכנסים הבאים ולהמשך ההתפתחות של הקהילה האיכותנית בישראל. במיוחד הדגישו את הצורך להתרחק מהספונטאני והראשוני לכיוון העמקה וביסוס מתודולוגי, את הצורך לנטוש את שיח המלחמה בין האיכותני והכמותני ולפתח דיאלוג בין הפרדיגמות, וכן את הצורך בהמשך ההרחבה המתודולוגית מעבר לגישות הנרטיביות ושימוש בגישות יצירתיות וחדשניות.

במהלך שני ימי הכנס התקיימו 53 מושבים מקבילים, בקשת רחבה של נושאים ותחומים, אשר כללו עולמות תוכן המקובלים יותר במחקר האיכותני לצד נושאים ומתודולוגיות חדשניים וניסיוניים. בין היתר, הוקדשו מושבים לנושאים של הוראת המחקר האיכותני, שימוש משולב בכלים איכותניים וכמותניים, מודלים לניתוח נתונים, מחקר כפרקטיקה לשינוי חברתי, מחקר איכותני ותרפיה במוזיקה, החוקר כאחר, מחקר איכותני בתחום הבריאות וסוגיות של דמיון בין חוקרים ונחקריהם. בנוסף התקיים פאנל בהשתתפות עורכי כתבי עת עסק בנושא של פרסום מאמרים איכותניים בישראל והתקיים מושב מיוחד תחת הכותרת "המראה, זכוכית המגדלת, המצפן והמפה" שהדגים ובחן את הנושא של רפלקציה במחקר. שני מושבים הוקדשו לנושא של מחקרי הערכה והתקיימו בחסות איל"ת, האגודה הישראלית להערכת תכניות.

ערב היום הראשון של הכנס הוקדש למחווה לפרופ' לאה קסן על תרומתה למחקר האיכותני. בערב השתתפו תלמידיה ועמיתיה למחקר, והם שוחחו איתה על פועלה האקדמי. ד"ר איריס בקשי ומר יוסי

בריהון שוחחו איתה על מחקרה בקהילת יוצאי אתיופיה, ד"ר ג'וליה צייטין וד"ר מיכל קרומר-נבו שוחחו איתה על הקמת המרכז הישראלי למחקר איכותני, ד"ר נוזהה אלהוזייל וד"ר עינב הירשנזון-שגב, שכתבו את עבודת הדוקטורט שלהן בהנחייתה של לאה קסן, שוחחו עימה על מצבים של היתקעות במחקר ועל ההתמודדות עם מצבים אלו. ד"ר איתן שחר, שגם הנחה את הערב כולו, שוחח עם פרופ' קסן על מחקר אישי שערכה עם אימה, והקהל הנרגש צפה בקטע וידיאו קצר בו ספרה תמר, אימה של לאה, על ימיה הראשונים כעולה חדשה בקיבוץ גניגר.

פרופ' לאה קסן, ד"ר איריס בקשי-ברוש ויוסי בריהון

פרופ' לאה קסן, ד"ר ג'וליה צייטין וד"ר מיכל קרומר-נבו

במהלך הכנס התקיימה הישיבה השנתית של העמותה לחקר האדם הרב-מימדי. בישיבה זו הוחלט על סיום פעילותה של העמותה. המרכז הישראלי למחקר איכותני לקח על עצמו לנסות למלא את החלל שיווצר ולהמשיך להוביל את התחום בישראל. במסגרת אותה אסיפה שוחחה פרופ' עמיה ליבליך על חוויותיה בחוג לתיאטרון קהילתי והקריאה קטעים מספר חדש שעתידי לצאת לאור.

התגובות לכנס היו נלהבות והדגישו את איכותה הגבוהה של העבודה האקדמית שהוצגה וכן את האווירה הפתוחה והנינוחה שאפשרה לבאי הכנס להרגיש כי הם שייכים לקהילת חוקרים דינאמית ומפרה. יחד עם זה, התעורר הצורך בהמשך שיפור ומיקוד העבודות המוצגות באספקטים האפיסטמולוגיים, האתיים והמתודולוגיים של המחקר האיכותני. דבר זה יוביל את תכנון הכנס הבא, כדי שהעבודות שיוצגו בו יוכלו לשמש דוגמא ומקור השראה לקהילת החוקרות והחוקרים בארץ.

ברכות לזוכים בפרסים שחולקו במהלך הכנס :

פרס על מאמר איכותני מצטיין (מטעם העמותה לחקר האדם הרב-מימדי) :

פרס ראשון ניתן לאליסון סטרן-פרץ על מאמרה בנושא "There is no fear in my lexicon" vs.

"You are not normal if you won't be scared"; פרס שני הוענק לד"ר מיכל הלד על מאמרה

בנושא 'לשון, חפץ, מקום: סיפורים אישיים של מספרות עממיות דוברות ספרדית- יהודית (לאדינו)

כמשקפי זהות'; ופרס שלישי הוענק לד"ר משה בן סימון על מאמרו בנושא Drumming through

trauma: Music therapy with post-traumatic soldiers

ציון לשבח על פוסטר מצטיין:

מקום ראשון הוענק לשירלי הרישנו-גילוף על הפוסטר בנושא של 'מעבר לאמהות לאחר ניתוח קיסרי

דחוף- מסע מניכור לאימוץ סימבולי'; מקום שני הוענק לשני פוסטרים: שירלי רזינצקי ונטע בנטור

בנושא של "'מדברים על החיים, מתכוננים לגרוע ביותר" כיצד חולי סרטן רואים את התמיכה

הרוחנית שקיבלו' וכן לניר סוננברג, רבקה יעקובי ואלעד דוידסון בנושא של 'מבעד לבועת הזכוכית:

הכמיהה לקשר מטיבי עם הרופא המטפל בקרב החיים עם כאב כרוני'; מקום שלישי הוענק לשרית

פנחסי-שקרוקה בנושא של 'ניתוח מיקרו ומקרו כבסיס ליצירת תימות גרעין בראיונות עם מהמרים

כפייתים'.

*** להתוות לאם לאחר ניתוח קיסרי דחוף: מסע מניכור לאימוץ סימבולי**
שירלי הרישנו-גילוף, המחלקה לפסיכולוגיה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תמות מרכזיות:

- 1. תהליך של "התוות לאם"**
התהליך של "התוות לאם" מתחיל עוד לפני הלידה, כאשר האישה מתחילה להיחשף לרעיונות של "התוות לאם" דרך קריאת ספרים, שיעורי ייעוץ, או דרך חברים. תהליך זה מתמשך גם לאחר הלידה, כאשר האישה מתחילה להיחשף לרעיונות של "התוות לאם" דרך קריאת ספרים, שיעורי ייעוץ, או דרך חברים.
- 2. התמודדות עם הניתוח**
הניתוח הוא תהליך של "התוות לאם" שבו האישה מתחילה להיחשף לרעיונות של "התוות לאם" דרך קריאת ספרים, שיעורי ייעוץ, או דרך חברים.
- 3. התמודדות עם הניתוח**
הניתוח הוא תהליך של "התוות לאם" שבו האישה מתחילה להיחשף לרעיונות של "התוות לאם" דרך קריאת ספרים, שיעורי ייעוץ, או דרך חברים.
- 4. התמודדות עם הניתוח**
הניתוח הוא תהליך של "התוות לאם" שבו האישה מתחילה להיחשף לרעיונות של "התוות לאם" דרך קריאת ספרים, שיעורי ייעוץ, או דרך חברים.

סיכום: התהליך של "התוות לאם" הוא תהליך של "התוות לאם" שבו האישה מתחילה להיחשף לרעיונות של "התוות לאם" דרך קריאת ספרים, שיעורי ייעוץ, או דרך חברים.

אנו מודות מקרב לב לשותפינו שתמכו בקיום הכנס – אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, העמותה לחקר האדם הרב-מימדי, מכון מאירס-גיוינט-ברוקדייל, מכון מופ"ת, מכללת לוינסקי לחינוך, איל"ת, האגודה הישראלית להערכת תכניות. אנו שולחות תודה גם למחלקות השונות בפקולטה למדעי הרוח והחברה שתמכו בסטודנטים שלהם שהגיעו לכנס, לשותפות אקדמיה-קהילה, וכן לחברי הועדה המארגנת ולחברי הועדה המדעית על התגייסותם להכנת הכנס ולקיומו.